

3. Dronning Margretes valgbrev 1388

3.1. Sammendrag med beskrivelse av dokumentet

3.1.1. I brevet, utstedt i Oslo 2. februar 1388 av representanter for det norske riksrådet, kunngjøres det at dronning Margrete er valgt til Norges ”mektige frue og rette husbonde” og til regent på livstid. Hennes sønn, kong Olav, var nylig død.

Valget av Margrete er blitt karakterisert som et kupp og var i strid med gjeldende norsk tronfølgerett. Nærmeste arving til tronen, kong Albrekt av Sverige, var uakseptabel for alle norske parter. I riksrådets erklæring av 16. februar samme år om arvefølge, blir det derfor bestemt at kongearven heretter skal regnes fra Margrete. Og siden den nærmeste i den nye arverekken, Margretes søstersønn, hertug Albrekt d.y. av Mecklenburg, og hans farsslekt hadde ført krig mot riket, blir Erik av Pommern, hennes eldste søsterdattersønn, utpekt til hennes etterfølger.

Valget av Margrete til Norges regjerende dronning er unikt i den forstand at det er eneste gang en kvinne oppnår en slik posisjon i riket. Som kvinnelig monark er hun også noe nær enestående i europeisk middelalder. Videre danner valgbrevet, sammen med brevet om arvefølgen, grunnlaget for Norges deltakelse i Kalmarunionen av 1397 og derigjennom Norges suksessive underordning under Danmark i de følgende århundrene.

3.2. Opplysninger om søker

3.2.1. Søkers navn: Riksarkivet

3.2.2. Tilknytning til den nominerte dokumentarven: Riksarkivet eier dokumentet.

3.2.3. Ansvarlig for nominasjonsprosessen: avdelingsdirektør Øyvind Ødegaard, Riksarkivet. Nominasjonen er utformet av førstearkivarene Gunnar Pettersen og Tor Weidling.

3.2.4. Postadresse: Riksarkivet, Postboks 4013 Ullevål stadion, 0806 Oslo.

Telefon: 22 02 26 00. E-post: riksarkivet@arkivverket.no.

3.3. Identifikasjon og beskrivelse av dokumentet

3.3.1. Navn og identifikasjon: Margretes valgbrev 2. februar 1388, NRA, EA-5995 Riksarkivets diplomsamling, Norske statsdokumenter (D 9 Norge), nr. 16.

3.3.2. Beskrivelse av dokumentet: Dokumentet er skrevet av en stø skriverhånd med jerngallusblekk på et pergamentark. Formatet er 18 x 29 cm. Dokumentet var opprinnelig beseglet med 25 segl, som var festet med pergamentremser. I dag henger ni av seglene fremdeles på, blant annet seglene til erkebiskopen og biskopene i Oslo og Stavanger. Ytterligere fire løse segl er bevart og oppbevares sammen med dokumentet. Dokumentet ble overført fra Rigsarkivet i København til det norske riksarkivet i 1996, som følge av den dansk-norske arkivavtalen av 1991.

Skrift og pergament er i god forfatning med unntak av et par mindre hull i pergamentet. Noen av seglene er også godt bevart.

Dokumentet er katalogisert i katalog over Riksarkivets diplomsamling.

Dokumentet er trykt i *Diplomatarium Norvegicum*, bd. III, nr. 477, *Norges gamle Love*, 2. rekke, bd. I, nr. 1, *Norske middelalderdokumenter*, nr. 97, F. Hødnebo: *Utvalg av norske diplomer 1350-1550*, nr. 16, *Diplomatarium Danicum*, 4. Rekke, bd. III, nr. 335, O. S. Rydberg: *Sveriges Traktater med främmande magter*, bd. II, s. 645–647. Brevet er registrert i *Regesta Norvegica*, bd. VII, Oslo 1997, nr. 1412 og i *Regesta diplomatica historiae*, I, København 1847, nr. 2804.

Valget av Margrete er omtalt og brukt som kildedokument i alle standard historieverk vedrørende perioden og opprettelsen av Kalmarunionen.

Dokumentet er nærmere beskrevet og gjengitt som illustrasjon i Riksarkivaren. Skriftserie 23, *Riksarkivet. Dokumentene forteller*, Riksarkivaren 2005, s. 12–13 og i Riksarkivaren. Skriftserie 33, *A thousand years of history. Documents from Norwegian Archives*, Riksarkivaren 2010, s. 16–17.

Foto av dokumentet er publisert i Riksarkivaren. Skriftserie 22, *Fritt eller bundet? Det norske rikets selvstendighet gjennom 750 år*, Riksarkivaren 2005, s. 20–21 og på Arkivverkets hjemmeside:

http://www.arkivverket.no/webfelles/Skattkammeret/frittellerbundet/frittellerbundet_1319-1814_kilde7.html.

Referanser:

Professor Øystein Rian, Universitetet i Oslo

Professor Steinar Imsen, NTNU

Professor (em) Halvard Bjørkvik

Vi legger ved visuell dokumentasjon av det nominerte brevet.

3.4. Begrunnelse for innskrivelse av dokumentet i Norges dokumentarv

3.4.1. **Autentisitet.** Det er aldri blitt stilt spørsmål ved brevetets autentisitet.

3.4.2. **Dokumentets betydning for Norge.** Valgbrevet dokumenterer en historisk hendelse som er grunnleggende for Norges deltakelse i Kalmarunionen av 1397 og Norges underordning under Danmark i de følgende århundrene.

3.4.3. **Tid, sted, mennesker, tema, form og kulturell, åndelig og religiøs verdi.**

I februar 1388 var en forsamling av Norges fremste politiske elite samlet i Oslo til et utvidet riksrådsmøte for å avgjøre spørsmålet om riksstyre og tronfølge etter at kong Olav

var død uten å etterlate seg barn. Erkebiskopen, tre biskoper, rikets kansler, to riddere og 18 andre stormenn valgte Olavs mor, dronning Margrete, som også var til stede på møtet, til riksstyrer på livstid. På vegne av hele folket avla de troskapseden, mens Margrete lovte å holde lov og landets rett.

3.4.4. Unikhet, integritet, trussel og bevaring. Dokumentet er unikt. Det er ikke manipulert eller endret over tid. Det foreligger ingen særskilte trusler. Dokumentet vil bli digitalisert, og dermed vil ikke informasjonsinnholdet gå tapt selv om originalen skulle gå tapt. Men det taktile i dokumentet og vissheten om at akkurat dette fysiske dokumentet bekrefter valget av Margrete til dronning, er uløselig knyttet til selve originalen, som slik sett er uerstattelig.

3.5. Juridiske forhold: Riksarkivet både eier og forvalter dokumentet. Hvis dokumentet kommer med i dokumentarven, kan det føre til større bevissthet om dokumentet og interesse for denne hendelsen og perioden i norsk historie. Publikums direkte tilgang til originaldokumentet vil likevel være begrenset. Ingen har opphavsrett til materialet. Riksarkivet har juridisk ansvar for å ta vare på dokumentet som del av sitt depotansvar.

3.6. Bevaringsplan. Utover de vanlige sikringstiltakene, er ikke dokumentet gjenstand for en særskilt bevaringsplan, dette i likhet med de fleste andre dokumentene i Riksarkivet varetekt. Det er underlagt felles regler for adgang og bruk. Luftfuktighet og temperatur er under kontinuerlig overvåking. Risikoen for at katastrofer skal inntreffe er vurdert å være lav. Det er ikke laget noen katastrofeplan.

3.7. Konsultasjon og samtykke: Dokumentets eier (Riksarkivet) er orientert om nominasjonen og har godkjent denne.

3.8. Risikovurdering: Det nominerte dokumentet er lite truet. De miljømessige forholdene i Riksarkivets lokaler er gode. Dokumentet er i god stand slik at det ikke er behov for store utgifter til bevaring. Tilgangen til dokumentet er allerede begrenset. Dokumentet har vært lite etterspurt fordi det er trykt. Det er også tilgjengelig i form av fotografi.

3.9. Bevaringsvurdering: Se under punktet om risikovurdering. I siste instans er Riksarkivaren ansvarlig for bevaringen. Daglig ansvar er fordelt mellom Seksjon for eldre arkiver og spesialsamlinger og en egen seksjon som håndterer konservering og digitalisering.

3.10. Resultatet av nominasjonen. Riksarkivet ønsker å få oppmerksomhet rundt dokumentet og dets plass i Norges historie.

VEDLEGG

NRA dipl. D 9 No. nr. 16

